

”Kasvava osa kansantuotteesta syntyy ilman ihmistyötä, eikä talouskasvu lisää työllisyyttä samassa mitassa kuin ennen.”

PERUSTULOTUTKIJANA Johanna Perkiön mukaan työelämä on murroksessa, mutta muutoksen vauhti ei ole niin kova kuin joissain tutkimusraporteissa on väitetty.

Onko työn murros sittenkään totta?

- Tarvetta sosiaaliturvan uudistukselle ja erityisesti perustulon käyttöönotolle on perusteltu työelämän nopealla murroksella.
- Työelämäntutkijan mielestä täytyisi kuitenkin ensin määritellä, mistä työn murroksessa on kyse. Vasta sen jälkeen voidaan pohtia, millaisella politiikalla muutoksiin kannattaisi reagoida.

SINI LEMMETTY TEKSTI // JUKKA RITOLA KUVAT

Huhtikuussa valtioneuvosto julkaisi tulevaisuusselonteon taustaselvityksen, jossa nostettiin esiin työn murros länsimaissa. Selvityksen mukaan murroksen huomattavin piirre on ”perinteisten työsuhteiden ja työnantaja–työntekijä-suhteen pirstaloituminen entistä monimuotoisemmaksi”.

Yhdeksi ratkaisuksi selvityksessä ehdo-

tettiin päätöksille ja muille murroksen sivuvaikutuksille perustuloa tai sen kaltaista sosiaaliturvaa, joka ottaa huomioon muuttuvat työmarkkinat.

Ajatus pakottavasta työn murroksesta ei ole uusi. Esimerkiksi vihreiden tämänhetkisessä varjohallitusohjelmassa puhutaan ”työelämän murroksesta”, jonka vuoksi ihmisille on ”tuotava turvaa”. Ratkaisuksi ehdotetaan perustuloa.

Perustulotutkija Johanna Perkiö Tampereen yliopistosta ymmärtää huolen työelämän nopeista muutoksista ja niiden haittoista. Hän pitää työmarkkinoiden murrosta yhtenä olennaisena syynä perustulon käyttöönotolle.

–1900-luvulla rakennettu tulonjakojärjestelmä ei sovellu nykyiseen digitalisaation aikakauteen, jossa kasvava osa kansantuotteesta syntyy ilman ihmistyötä,

eikä talouskasvu lisää työllisyyttä samassa mitassa kuin ennen. Perustulo olisi uusi keino jakaa tuloja ja ostovoimaa, Perkiö perustelee.

Työelämä muuttuu hitaasti

Miten työn murros ja digitalisaatio näkyvät suomalaisten arjessa? Kun asiaa kysyy työelämäntutkija Pasi Pyöriältä, vastaus ei

”Radikaalia muutosta ei ole havaittavissa. Edelleen 84 prosenttia palkansaajista työskentelee jatkuvissa työsuhhteissa.”

KESKUSTELU työn murroksesta ja perustulosta jää tutkija Pasi Pyöriän mielestä usein liian abstraktille tasolle.

ole jännittävimmästä päästä.

– Radikaalia muutosta ei ole havaittavissa. Edelleen 84 prosenttia palkansaajista työskentelee jatkuvissa työsuhhteissa. Vaikka siis puhutaan paljon pätkätöistä, määräraikaisten työsuhteiden osuus on pysynyt vakaana tällä vuosituhanella. Työsuhteiden keskimääräinen pituuskaan ei ole lyhentynyt parin vuosikymmenen aikana.

Tutkija muistuttaa, että työelämä on aina ollut muutoksessa. Emme vain aina pysty havaitsemaan emmekä etenkin ennustamaan työmarkkinoiden suuria muutoksia.

– Koska meidän on vaikea huomata asteittaisia ja hitaita muutoksia, keskitymme lyhyen aikavälin muutoksiin ja teemme niistä yleensä isompia kuin ne oikeasti ovat.

Pyöriän mukaan 1990-luvun puolivälissä pelättiin automatisaation luovan mittavaa massatyöttömyyttä. Tuolloiset pelot eivät ole täysimittaisesti toteutuneet tähän päivään mennessä. Nykyään puolestaan pelätään digitalisaatiota.

– Aina kun työpaikkoja on kadonnut teknologisten innovaatioiden vuoksi, tilalle on syntynyt uutta työtä. Täytyyhän jonkun esimerkiksi suunnitella uutta teknologiaa sekä kehittää ja ylläpitää uusia järjestelmiä, Pyöriä toteaa.

Muutoksia havaittavissa

Perustulututkija Perkiö myöntää, että työelämän muutokset eivät ole niin nopeita

ja radikaaleja kuin joissain tutkimusraporteissa on väitetty.

– Pitää kuitenkin muistaa, että tilastotutkimuksissa käytetyt kategoriat katsovat menneisyyteen. Siksi niissä voivat jäädä havaitsematta heikot signaalit esimerkiksi alustatalouden lisääntymisestä, Perkiö huomauttaa.

Joitakin muutoksia on tapahtunut Suomen työmarkkinoilla, ja ne voidaan osoittaa myös tilastojen voimin.

– Tällä vuosituhanella Suomeen on tullut itsensä työllistäjiä lisää noin 50 000. Uskoisin, että tämänkaltainen asteittainen muutos tulee jatkumaan, Pyöriä arvelee. Toiseksi muutokseksi hän nostaa kohtalaisen korkeat työttömyysluvut verrattuna 1990-luvun lamaa edeltäneeseen aikaan. Tuolloin työttömyysaste pyöri lähellä neljää prosenttia.

– En usko, että tulemme kovin äkkiä näkemään niin alhaisia työttömyyslukuja. Tärkeä syy tälle on se, että työpaikoilta on leikattu löysät pois. Meillä ei ole entisenlaisesti avustavia työtehtäviä, joita voisi tehdä ilman ammatillista tutkintoa.

Abstraktia keskustelua

Koska suomalaiset työmarkkinat yhtäältä muuttuvat ja pysyvät toisaalta samantilaisina, Pyöriä peräänkuuluttaa selkeyttä työelämäkeskusteluun.

– Määrittelemme harvoin, mistä murroksesta on kyse: keitä ja mitä aloja esimerkiksi digitaalisiaatio koskettaa? Tällä hetkellä

Ay-liike kyseenalaistaa työelämän muutoksen

Sini Lemmetty

● Väite työelämän murroksesta nostattaa vastarintaa ammattiliitoissa. Lännen Media selvitti kyselyn avulla huhti-toukokuussa Suomen suurimpien ammattiliittojen näkemyksiä perustulosta. Suurin osa suhtautui perustuloon varauksellisesti.

Osa liitoista myös arveli, että tietyt tahot ajavat palkkojen heikennyksiä lietsomalla keskustelulla työn murroksesta ja perustulon tarpeellisuudesta.

– Tilastojen mukaan silpputyöt eivät ole juuri yleistyneet Suomessa. Siksi minusta olisi outoa, jos Suomeen olisi yhtäkkiä syntynyt työtä, josta ei kannata maksaa täyttä palkkaa. Vaikuttaa sil-

tä, että osalla perustulon kannattajista on ketunhantä kainalossa, Insinööriliiton edunvalvontajohtaja **Petteri Oksa** totesi tuolloin.

Rakennusliiton puheenjohtaja **Matti Harjuniemi** epäili, että Suomessa on annettu liikaa periksi peloille järkeväpalkkaisten töiden katoamisesta. Harjuniemen mukaan Suomen taloutta ei paranneta ”minitöillä”.

2000-luvun alussa Saksassa otettiin käyttöön minijob- eli minityö-järjestelmä. Minityössä voi ansaita verottomasti korkeintaan 450 euroa kuukaudessa sosiaaliturvan tai muun työtulon päälle. Saksan ammattiliitot ovat kritisoineet minitöiden lisänsäen matalapalkkatöitä ja työssäkäyvien köyhyyttä.

voimme perustella kaikenlaisia näkemyksiä, intressejä ja poliittisia päätöksiä vain toteamalla, että työelämä muuttuu.

Samana tarkkuutta Pyöriä suosittelee myös nykyiseen perustulokeskusteluun, joka voi liikkua turhankin abstraktilla tasolla.

– Kollegani **Satu Ojala** on aina painot-

tanut, että kun puhutaan perustulosta, pitäisi ensin määritellä, keiden perustulosta puhutaan. Perustulomalleja on monia erilaisia, ja ne vaikuttavat eri ryhmien elämään eri tavoin. Siksi täytyisi määritellä tarkemmin, keitä mikäkin perustulomalli hyödyttää ja millaisissa työelämän muutoksissa.